

Arkivarier med dåligt minne

– mellanrapport om Kaj Dahls Borgåbilder

TEXT: THOMAS ROSENBERG

”Tyvärr har varken jag eller en annan av kulturbyråns dåtida anställda något minne av donationen. Det enda jag med säkerhet kan säga är att bilderna finns någonstans.”

Så säger Anne Laitinen, kulturdirektör i Sibbo, intervjuad i Bbl 13.6.2012 om Kaj Dahls försvunna Borgåbilder (se Skärgård 1/2012). Hon var kultursekreterare i dåvarande Borgå landskommun då P-H Nyman åt henne överräckte den samling med 1500 fotografier som Kaj Dahl donerat till Borgåbygden, och som P-H Nyman på bygdens vägnar tog emot.

NU VET INGEN med säkerhet var bilderna i dag finns. En bråkdel av dem, 100-200 foton, har enligt *Borgåbladet* hamnat på Borgå museum. Bilder som enligt bildarkivarien Synnöve Bergholm är fina, tydliga och konstnärliga.

Museet fick enligt henne bilderna som donation i oktober 1999. En del av bilderna är från den utställning om Kungsvägen som visades 1991. Men till materialet hör också bla anteckningar som Dahl gjorde i samband med arbetet på den bok om den östnyländska skärgården han planerade att ge ut i slutet av 1970-talet. Materialet är enligt Bergholm fortfarande helt okatalogiserat, och största delen av foton har man inga uppgifter om.

Tidningen *Uusimaa* har enligt *Bbl* publicerat några av fotografierna i en serie där museet bett allmänheten identifiera gamla fotografier. Men de flesta av bilderna är fortfarande anonyma. *Borgåbladet* hakar därför på med att nu visa några ytterligare foton som man hoppas att läsarna kan hjälpa till med att identifiera.

MEN VART FÖRSVANN alla de övriga drygt 1000 fotografierna/negativsamlingen? Den fråga Håkan Eklund ställer i senaste nummer av Skärgård är fortfarande obesvarad. Det framgick ju redan i det numret att merparten av det motsvarande material som Kaj Dahl donerade till tidningen Västra Nyland fortfarande finns kvar på redaktionen.

Hur är det möjligt att en så stor och värdefull donation som den Kaj Dahl gjorde till Borgåbygden bara försvinner? Jag har själv liksom Bbl:s redaktör försökt höra mig för, men inte heller fått något klart svar. Att minnet sviker kan man förstå, men däremot inte att de ansvariga tjänstemännen inte uppvisar någon större motivation att friska upp minnet, och leta i arkiven.

MATERIALET måste ju finnas någonstans – man har ju ändå svårt att tro att sådant material skulle slängas bort. Vi får väl lita på det Laitinen säger i *Bbl*, dvs att ”det enda jag med säkerhet kan säga är att bilderna finns någonstans”.

Som det framgår av artikeln i Skärgård 1/2012, och av reportaget i Bbl 22.12.1990, i samband med att P-H Nyman tog emot donationen, fanns det förutom foton också en färdigt utarbetad plan för en bok om livet i Borgå och Borgå skärgård, troligen också bandinspelningar.

Ett material som i dag är av stort kulturhistoriskt intresse, och säkert kunde utnyttjas på olika sätt, helt i enlighet med Kaj Dahls önskan.

JAG HADE REDAN skrivit ovanstående, och skickat texten till Skärgård, då jag till min förvåning i *Loviisan Sanomat* 19.6.2012 läser ett reportage om en nyöppnad fotoutställning i en av de gamla saltbodarna på Skeppsbron i Lovisa – med foton av Kaj Dahl! Och någon dag senare (21.6.) motsvarande reportage i *Östra Nyland*. Varifrån har de bilderna kommit, och varför visas de just här i min hemstad Lovisa?

Efter en viss möda får jag tag på utställaren, Nils-Olof Sundblom, och vi sätter oss ner för en

► Artikel ur *Borgåbladet* 13.6.2012, nedan Nils-Olof Sundblom invid några av Kaj Dahls skärgårdsbilder, i en gammal saltboda vid Skeppsbron i Lovisa. © Thomas Rosenberg..

kopp kaffe på Skeppsbron. Nils-Olof visar sig snabbt vara en mycket trevlig och färgstark bekantskap. Att han brinner för skärgården är tydligt, och han vill med utställningen bidra till att bevara dess försvinnande kultur.

NILS-OLOF ÄR själv hemma i Geta på Åland, där hans pappa var föreståndare för det lokala Andelslaget. Redan tidigt väcktes hans kärlek till skärgården, dess människor och kulturarv. Han studerade till biokemist i Åbo, och jobbade en lång tid som produktutvecklingschef på knäckebrödsfabriken i Kotka. Numera är han pensionerad och återbördad till Geta, där han är aktiv bla inom Geta sockensällskap, vars fjärde sockenkrönika nyligen har utkommit, med flera bidrag av honom själv.

KOTKA VAR alltså kontakten till det östligaste Nyland. Han kom nämligen under sina resor mellan Åland och Kotka ofta att besöka Lovisa, och vistades regelbundet här under 1980-talet. Han har också under de senaste åren ofta besökt Skeppsbro-området, som under 1990-talet rustades upp, bland annat med en rad nygamla saltbodar, och i dag kan sägas vara Lovisas centrum under sommaren. Han visste därför genast var han ville hänga upp sin lilla utställning *"Rädda den genuina skärgården"*, dvs i föreningen Klassiska båtars saltbod. En perfekt inramning för en utställning av detta slag, som består av ett trettiofotografier i svartvitt i stort format. Ungefär hälften av de utställda bilderna är tagna av Kaj Dahl och hälften av Sundblom själv. De förstnämnda består främst av porträtt från Åland och Åboland medan de sistnämnda är vyer från Geta och Nagu. Bland Sundbloms bilder finns några utsökt vackra foton av gamla båtvrak, ett slags stilleben över en tid och en kultur som flytt.

ATT SUNDBLOM valt att ställa ut i Lovisa fick alltså sin förklaring, men hur kommer det sig att det finns bilder tagna också av Kaj Dahl?

–Jag hade tidigare läst alla hans böcker och tyckt mycket om dem. Speciellt tyckte jag om hans sätt att fotografera människor. I stället för en massa ord så visar de skärgårdsborna sådana de är.

Nils-Olof Sundblom hade i ett tidigare skede i sitt liv kommit i kontakt med Kaj Dahls kusiner, som varit kustbevakare i Helsingforsstrakten. Medan hans ex-hustru i sin tur på den tiden var god vän med Dahls hustru Marina Rosenius-Dahl.

Det var den kopplingen som fick honom att nu kontakta Dahls änka och fråga om han kunde få några bilder för sin utställning. "Hon var mycket generös", konstaterar Sundblom, och han fick sina bilder.

De flesta av dessa finns med på utställningen. Några av dem har visats tidigare, och ingår bla i Kaj Dahls böcker, men här finns också några som inte visats tidigare.

–När jag såg bilderna insåg jag att de talar direkt till människorna, och borde visas för allmänheten. Men myndigheterna på Åland var totalt ointresserade.

SÅ UPPSTOD TANKEN på att visa dem i Lovisa. De flesta av fotografierna har förstörats och bearbetats av Augusto Mendez, en portugis som jobbat på Ålands museum som preparator. Han visade sig vara oerhört skicklig när det gällde att bearbeta fotografierna.

I Lovisa visas bilderna till utgången av juni, och resten av sommaren ställs några av dem ut på en båtrog i Östra hamnen i Mariehamn. Och senare, om Sundblom får som han önskar, också i Självstyrelsegården. Men det återstår att se. Huvudsaken för honom är att med bildernas hjälp bidra till att rädda skärgården och dess traditioner. Och då menar han uttryckligen den traditionella skärgårdskulturen.

–Mitt budskap är att nånting av det mest värdefulla måste bevaras. Miljön och utkomstmöjligheterna. Min mission är att arbeta för att man skall kunna leva på ett traditionellt och småskaligt sätt i skärgården, och idka mångsyssleri. ♦

Artikelförfattaren

Thomas Rosenberg är

Adress: Drottninggatan 28, 07900 LOVISA

Tfn: +358 (0)50 528 7171

e-post: thomas.rosenberg@sulo.fi